

UOT 372.0:002

*Leyla Abuzər qızı Mustafazadə
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti*

İNТЕРНЕТİN İNFORMASIYA RESURLARI VƏ TƏHSİLDƏ TƏTBİQ İMKANLARI

*Лейла Абузар ғызы Мустафазәде
Азербайджанский Государственный Педагогический Университет*

ИНФОРМАЦИОННЫЕ РЕСУРСЫ ИНТЕРНЕТА И ИХ ПРИМЕНЕНИЕ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

*Leyla Abuzar Mustafazade
Azerbaijan State Pedagogical University*

INFORMATION RESOURCES OF THE INTERNET AND THEIR APPLICATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Xülasə: Təhsilin informatlaşmanın mühüm vasitələrindən biri İnternet şəbəkəsində yerləşdirilmiş informasiya tədris resurslarıdır. Bu resursların hesabına tədris prosesinin informasiya ilə təminatı səviyyəsi dəfələrlə artır. Bu resurslardan elmi metodik cəhətdən səmərəli istifadə tədrisin keyfiyyətini və əyətərliyi təmin edir. İstənilən zaman, İnternetə çıxışı olan istənilən nəqtədən tədris materiallarını əldə etmək mümkündür.

Açar sözlər: *təhsil, informasiya, informasiya resursları, səpələnmiş informasiya resursları, İnternet, İnternet resursları, müəllim, şagird*

Резюме: Одним из важных средств информатизации образования является информационные ресурсы, размещенные в Интернете. Благодаря этим средствам многократно увеличивается информационное обеспечение образовательной системы. Любой участник образовательного процесса, имеющий доступ к Интернету, имеет доступ к этим ресурсам.

Ключевые слова: *образование, информация, информационные ресурсы, Интернет, ресурсы Интернета, ученик, учитель*

One of the important means of informatization of education is information resources placed on the Internet. Thanks to these means, the information support of the educational system is multiplied. Any participant in the educational process with access to the Internet has access to these resources.

Key words: *education, information, information resources, Internet, Internet resources, student, teacher.*

Müasir telekommunikasiya sistemləri təhsildə və həyatın digər mühüm sahələrində ciddi əhəmiyyət kəsb edir. Telekommunikasiya informasiya fəzasının inkişafına təsir göstərir. Telekommunikasiyanın inkişafına informasiyaların ötürülmə texnologiyaları - ilkin rabitə şəbəkələri, şəbəkə informasiya texnologiyalarının inkişaf səviyyəsi və s. kimi amillər də ciddi təsir göstərir.

Təhsil məqsədləri üçün İnternet şəbəkəsindəki ən əhəmiyyətli servislərdən biri də avtomatlaşdırılmış axtarış sistemləridir. Xüsusi vasi-

tələrdən (informasiya axtarış sistemlərindən) istifadə etməklə az vaxt ərzində şagirdləri maraqlandıran istənilən informasiya resursları haqqında məlumat əldə etmək olar. Bunun vasitəsi ilə şagirdləri lazımı informasiyalarla təmin etmək, bu əsasda onların fərdi və kollektiv fəaliyyətini idarə etmək mümkündür. İnternetdə olan təhsil yönümlü informasiya resurslarının təhsildə istifadəsi, təlimdə tətbiqi aşağıdakı imkanlara malikdir:

1. Şagirdlər müstəqil şəkildə İnternetdən informasiyaları tapıb, öz müstəqil işlərini təşkil edirlər.

2. İKT-nin imkanlarından istifadə edərkən müxtəlif tədris fəaliyyətləri həyata keçirilir.

3. Tədris prosesində multimedia texnologiyalarının, hipermətn və hipermedia sistemlərinin tətbiqi.

4. Şagirdlərin intellektual imkanlarının, bilik, bacarıq və vərdişlərinin diaqnostikasi.

5. Təlim prosesini idarə etmək, təlim fəaliyyətinin nəticəsini nəzərdə saxlamasını artırmaq, testləşdirməni reallaşdırmaq.

6. Şagirdlərin özünütəlim, özünütəhsil, özünütəkmilləşdirmə və inkişaf məqsədi ilə onların müstəqil fəaliyyətini təşkil etmək.

7. Müasir telekommunikasiya mühitində işməyi, informasiya axınlarını idarə etməyi öyrətmək.

Beləliklə, müasir İKT vasitələri informasiya ilə işləməyə imkan verən güclü təlim vasitəsi olmaqla yanaşı, insanların ünsiyyətinin xüsusi mühitidir. Müxtəlif fənn müəllimləri müasir İKT vasitələrinin texniki imkanlarını bilməli, onlardan öz peşə fəaliyyətlərində səmərəli istifadə etməlidirlər. Bu günün müəllimləri müasir İKT vasitələrindən didaktik cəhətdən düzgün istifadə etməklə, təhsilin keyfiyyətini yüksəltməyi bacarmalıdır.

İnternet informasiya resurslarının təhsil sistemində tətbiqi nəticəsində aşağıdakı imkanlar yaranır:

1. İnternetin elm və tədris saytlarında olan informasiyalardan istifadə etməklə əlavə tədris-metodik materiallar, referat və məruzələr hazırlamaq mümkündür.

2. Tədris müəssisələrinin geniş tanınması məqsədi ilə internetdə onların nümayəndəliyini yaratmaq mümkündür.

3. Konkret fənlər üzrə saytlar yaratmaq və internetdə yerləşdirmək.

4. Ayı-ayrı novator müəllimlərin qabaqcıl iş təcrübəsini özləndirən, innovativ müəllimlərin şəxsi saytı, şagirdlərin şəxsi saytını internetdə yerləşdirmək.

İnternet şəbəkəsində olan informasiya resurslarının böyük hissəsi hipermedia prinsipi əsasında hazırlanmış Web sahifələrdən ibarətdir. Web sahifə üzündə aşağıdakı məlumatları birləşdirən bir resursdur:

1. Formatlaşmış mətn;

2. Multimedia obyektləri (səs, qrafika, videoklip v.s.);

3. Digər Web sahifələrə və informasiya resurslarına keçid üçün imkanlar;

4. Əvvəlcədən saytda (web sahifədə) yerləşdirilmiş program əsasında müəyyən əməliyyatların icrasına imkan verən fəal komponent.

Web sahifə çoxlu sayda fayllardan ibarət mürəkkəb resursdur. Bir sahifədə müxtəlif mövzularda informasiya yerləşdirmək əlverişli deyil. İnförmasiya konkret mövzu ətrafında, ümumi tərtibat prinsiplərinə əməl edilərək, qarşılıqlı hipermətn keçidlər əsasında, birləşdirilmiş web sahifələrdən ibarət olaraq yaradılır. Bu fayllar külliyyatı Web sahifə və ya Web qovşağı adlanır. Hər bir Web saytın öz start sahifəsi var. Buna ilkin sahifə və ya ev sahifəsi deyilir.

Son dövrlərə qədər İnternet informasiya resursları ilə işləmək üçün müştəri proqramlarının yaradıcıları içərisində iki şirkət - Netscape Communication və Microsoft fəaliyyət göstərirdi. Birinci firmanın məhsulu Netscape Kommunikatordur. Bu proqramın tərkibində populyar Brauser proqram olan Netscape Navigator daxildir.

İnternet şəbəkəsinin inkişafı və orada yerləşən resursların həcmimin sürətlə artması, zəruri informasiya axtarışı ciddi bir problemdir. Təhsil sistemi üçün İnternetdə informasiya axtarışının əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, milyardlarla informasiya baxışından təhsil yönümlü informasiyanın seçilib, tədrisdə istifadə edilməsi asanlaşır, beləliklə, tədrisin keyfiyyəti də yüksəlir. Bu axtarış İnternetdə olan informasiya resursları ilə qarşılıqlı əlaqə əsasında həyata keçirilir. Başarıyaşın malik olduğu sonsuz informasiya resurslarında (kitabxanalarda və s.) olan informasiyalar sistemləşdirilmiş xüsusi kataloqlarda yerləşir. İnternetdə də informasiyalar sistemləşdirilmişdir və informasiyaların axtarışı bu mexanizmlərlə həyata keçirilir. Söhbət axtarış serverlərindən gedir. İstifadəçi zəruri informasiyanı axtarış məşinləri (axtarış proqramları) vasitəsi ilə İnternetdən əldə edə bilər (Google, Rambler v.s). Məzmun etibarilə axtarış funksiyası İnternet şəbəkəsinin xüsusi xidmət növüdür. Axtarış serverləri çoxsaylı və müxtəlifdir. Axtarış serverləri axtarış indeksi və axtarış kataloqları kimi iki yərə bölünür.

Təhsil sistemində İnternet şəbəkəsinin müxtəlif resurslarından istifadə faydalıdır. Bunların arasında təhsildə İnternet portalı (bu həm də resursların kataloqudur), servis, proqram, instrumental vasitələr, müxtəlif nəşrlərin elektron variantları, elektron tədris vasitələri, tədrisin nəticələrinin ölçülməsinin elektron vasitələri və s. ola bilər. Bu resursların xeyli hissəsi dərslərdən və məktəbdənkənar məşğələlər üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Valideynlər İnternet resursları vasitəsi ilə təhsilin regional və milli səviyyədə inkişafı haqqında məlumat əldə edə bilərlər. Tədris planı və proqramları ilə, qabaqcıl müəllimlərin metodik tövsiyələri ilə tanış ola bilər, öz təkliflərini verə bilərlər. İnternet resurslarından təhsildə istifadədən əvvəl, hər bir fənn müəllimi bu resurslarla yaxından tanış olmalı, onların təlimin məqsəd

və məzmununa uyğunluğunu müəyyən etməli, istifadə metodikasını təyin etməlidir. Bu resurslar dərslikdəki informasiyalara ziddiyyət təşkil etməməlidir. Əksinə, onu tamamlamalı və inkişaf etdirməlidir. Bu resurslardan istifadə metodologiyasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.

Problemin aktuallığı. İnförmasiya texnologiyalarından düzgün istifadə etməklə yeni biliklər əldə etmək mümkündür. Buna görə də şagirdlərə informasiya texnologiyalarından düzgün istifadə qaydaları aşılanmalıdır.

Problemin elmi yeniliyi. İnternet informasiya resurslarının tədrisdə tətbiqi edilməsi ilə tədrisin keyfiyyətinin yüksəldilməsidir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. İnförmasiya ehtiyatlarından istifadə etməklə təlimin keyfiyyətinin yüksəldilməsindən ibarətdir.

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası. 24 oktyabr 2013, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 24 oktyabr tarixli nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir.

2. Əliquliyev R, Mahmudova R. Təhsilin təkamül prosesində informasiya inqilabının rolu. "İnförmatika, informasiya texnologiyalarının təhsildə tətbiqi məsələləri" Respublika elmi konfransı, Bakı, 2007, 22-23 may

3. "Təhsildə Qloballaşma və İKT" mövzusunda konfrans materialları. Bakı, 2008.

4. www.Müəllim.edu.az.

5. infomatik.az

E-mail: mustafazade_leyla@bk.ru

Rəyçi: ped.ü.fəls.dok., dos. İ.B. Əhmədov

Redaksiyaya daxil olub: 04.12.2018